

РЕЗЮМЕТА НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

I. МОНОГРАФИИ:

1. Петров, Б. България и новото славянско движение (1941 – 1948). София: ИК „Гутенберг“, 2019, 315 с. ISBN: 978-619-176-156-2.

По време на Втората световна война в Съветския съюз по директивен начин е учреден международният Всеславянски комитет, натоварен със задачата да разпространява антигерманска пропаганда сред славянските народи. Комитетът, в чисто организационен план, представлява на практика първият централизиран орган в цялата история на славянството, развиващ активна и целенасочена дейност по неговото сплотяване. По същото това време славянското движение в България, поради настъпилите обективни обстоятелства в страната и в Европа, се намира в състояние на пълен упадък и дълбока летаргия. След края на войната обаче България бързо се отърсва от миналото си на германски сателит и успява да се превърне в една от най-дейните и ревностни държави участнички в направляваното от Москва общославянско движение. Именно мястото на България в това ново движение, от неговото основаване до самия му край, представлява основният обект на изследване в монографията.

2. Петров, Б. Дипломация и диверсия на Балканите: Британската политика към Албания по време и след Втората световна война. София: ИК „Гутенберг“, 2020, 306 с. ISBN: 978-619-176-178-4.

Хронологическият обхват на монографията надхвърля един десетгодишен период, чиято долна граница започва от пролетта на 1939 г., а горната завършва в началото на 50-те години на XX век. Събитията, маркиращи тази времева рамка, са началото на италианската агресия срещу Албания и края на британските опити за сваляне режима на Енвер Ходжа. Текстът на монографията е подреден в структура, състояща се от увод, две глави с по пет параграфа и послепис със заключение, така че да бъде равномерно разгърнат и смислово обоснован. Разделителната линия между главите е очертана по естествен начин от края на италианската окупация и замяната ѝ с германска през 1943 г., изиграла роля на своеобразен детонатор на гражданската война. По същността си монографията представлява класическо емпирично-концептуално изследване, подобно на повечето сродни произведения, третиращи проблематика от такъв вид. Тя разкрива по достъпен и разбираем начин както скрития механизъм за вземане на решения от британските отговорни институции и служби, така и реализацията им на място в самата Албания. Изследването е плод както на дългата събирателска работа на автора, така и на научните му натрупвания през годините. Самото изложение, без ни най-малко да бъде накърнена научната му стойност, е поднесено в разбираем и четивен вид, което несъмнено разширява читателската аудитория на изданието.

II. СТУДИИ:

1. Petrov, B. Great Britain and Resistance in Albania, 1943-1944. - *Etudes balkaniques*, 2006, № 2, 87-118. ISSN: 0324-1645. (92 011 знака)

В студията, както самото ѝ заглавие подсказва, подробно се показва и анализира британската политика спрямо разрастващата се албанска съпротива срещу чуждите окупатори – първоначално срещу италианците, а впоследствие срещу дошлите на тяхно място германци. Прилагането на тази политика се разглежда на две нива – първото е дипломатическо и се осъществява от Форин офис, а второто се упражнява на терен в самата Албания от британските военни мисии, изпратени и ръководени от Управлението за специални операции, започващи да пристигат в страната от пролетта на 1943 г. Между двете служби често пъти се наблюдава несъгласуваност, дори търкания при вземане на решенията относно Албания. Офицерите от военните мисии (Британски офицери за свързка) могат да бъдат разделени на свой ред на две групи – тези, които са аташирани към партизаните на Енвер Ходжа и другите, които са във връзка с националистическите организации и независимите вождове. Всяка една от тях лобира и се застъпва за своите контрагенти, които се оказват активни страни в започналата от есента на 1943 г. гражданска война в Албания.

2. Petrov, B. The Activities of General Georgios Tsolakoglou to Retain the Territorial Integrity of Occupied Greece. - *Etudes balkaniques*, 2008, № 1, 61-80. ISSN: 0324-1645. (56 527 знака)

Целта на студията е да даде колкото е възможно по-безпристрастна картина на събитията, които принуждават генерал Георгиос Цолакоглу да се самопредложи и приеме поста на първи куислинговски министър-председател на разгромената и окупирана от силите на Оста Гърция. Едновременно с това се разкриват мотивите му, тласнали го към тази постъпка. Той ги смята за патриотични и е убеден, че сънародниците му ще оценят неговата саможертва в името на националните интереси на Гърция – преди всичко запазване на нейната териториална цялост и облекчаване страданията на населението ѝ, подложено на глад и терор от окупаторите. В крайна сметка обаче, ръководеното от него марионетно правителство остава изцяло зависимо от тях и е без никаква реална власт – и следователно напълно безпомощно да направи каквото и да било, което да оправдае първоначалните очаквания на министър-председателя Цолакоглу.

3. Petrov, B. The Neglected Ally: Zog of Albania in British Military Plans. - *Etudes balkaniques*, 2013, № 3-4, 38-58. ISSN: 0324-1645 (52 468 знака)

В студията се разкриват намеренията на различни британски ведомства и служби да се възползват от услугите на намиращия се в изгнание албански крал Зогу, с цел стимулиране съпротивата на албанците срещу силите на Оста. Британците го включват във военните си планове два пъти. Първият е от края на 1940 г., а вторият от началото на 1944. И в двата случая обаче безрезултатно. В първия случай става дума за външен натиск, а именно гръцкото противопоставяне, докато изходът на втория е

предопределен от развитието на ситуацията в самата страна. Въпреки нежеланието на британците да поемат политически ангажименти към Зогу, което включва предоставянето му на статут на съюзнически лидер и гаранции за реставрация на режима му, той не отказва сътрудничество, воден от надеждата, че ситуацията би могла да се обърне в негова полза.

4. Петров, Б. Съветската военна мисия в Гърция и британско-съветското разделяне на Балканите на сфери на влияние. – *Военноисторически сборник*, 2015, № 2, 71-83. ISSN: 0204-4080. (56 003 знака)

В студията детайлно се разглеждат забулените до ден днешен в неяснота обстоятелства около пристигането в Гърция на съветска военна мисия в края на юли 1944 г. Идването ѝ се случва в един критичен за страната момент, когато пред Гръцката комунистическа партия (ГКП) и доминирания от нея Националноосвободителен фронт (ЕАМ) стои остро дилемата дали да влезе в съставеното под британска егида коалиционно правителство на Георгиос Папандреу. От хода на изложението може да се направи изводът, че посланието, което ръководителят на мисията подполковник Григорий Попов предава е, че гръцките комунисти няма да могат да разчитат на съветска дипломатическа и военна подкрепа и те дискретно са посъветвани да влезнат в правителството на Папандреу. В крайна сметка така и става, а Гърция, в резултат от проведените тайни договорености между Москва и Лондон, остава след края на войната в британската сфера на влияние

5. Петров, Б. Антиурбанизмът на сръбските колаборационисти по време на Втората световна война. – В: *Градът на Балканите: Пространства, образи, памет*. Съст. Р. Прешленова. София: БАН - ИБЦТ, 2021, 567-584. ISBN: 978-619-7179-25-5. (40 596 знака)

Антиурбанизмът представлява органична интегрална част от идеологията и пропагандата на сръбските колаборационисти през Втората световна война. Куислингowskiят министър-председател генерал Милан Недич и неговите приближени възприемат „поквареният град“ като инкубатор на всички пагубни за сърбите външни въздействия. Техните убеждения обаче не са нито нови, нито оригинални - корените им могат да се проследят в предвоенния период, когато антиурбанизмът се внася отвън и се „обогатява“ на местна почва от някои представители на сръбската крайна десница и православния клир.

6. Петров, Б. Личността на екзарх Стефан Български през погледа на съветски генерали. – В: *Религиозни институции и национална идентичност на Балканите (XIX – XX век)*. Сборник с изследвания, посветен на 150 г. от учредяването на Българската екзархия. Съст. и ред. З. Първанова. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2021, 267-283. ISBN: 978-619-245-163-9. (37 850 знака)

Студията предлага странен и изглеждащ необичаен на пръв поглед ракурс към личността и дейността на Екзарх Стефан. Фактически тя разкрива впечатленията на четирима съветски генерали, които по силата на служебните си задължения са влезли в

досег с него. Такава необичайна гледна точка неминуемо предполага силна субективност и предвзетост, но това не бива да служи като претекст за априорното ѝ отхвърляне. Ако тези лични впечатления и оценки, бъдат поставени в дадения исторически контекст и подложени критичен анализ, те само биха дообогатили с допълнителни щрихи портрета на екзарха.

III. СТАТИИ

1. Petrov, B. The Monarchy in Albania during World War II. – *Etudes balkaniques*, 2002, № 2, 3-14. ISSN: 0324-1645.

В статията се проследява съдбата на намерилия убежище в чужбина албански крал Зогу и неговите усилия да се завърне на трона си след войната с помощта на британците. Въпреки готовността му да се включи в техните операции в неприятелския тил обаче, британското правителство никога не признава статута му на съюзнически лидер, така както е сторило спрямо монарсите на съседните на Албания държави – Югославия и Гърция. Това се дължи главно на факта, че Албания сама по себе си не намира ясно очертано място в британските планове за следвоенното устройство в Европа и поради тази основна причина частният статут на монарха ѝ в изгнание не предполага реставрация на довоенния монархически режим след края на окупацията.

2. Petrov, B. British Policy towards Albania: April 1939 – April 1941. - *Etudes balkaniques*, 2004, № 4, 51-68. ISSN: 0324-1645.

В статията се изследва в дълбочина отношението на британското правителство към окупацията на Албания в началото на април 1939 г. и последвалата я анексия от страна на фашистка Италия. Кабинетът на Чембърлейн си затваря очите за италианската войнственост, водено от заблудата, че с цената на отстъпки Италия би могла да остане неутрална в световния конфликт. Първа жертва на тази изначално сбъркана политика става Албания, чиято окупация и анексия официално са признати от Лондон. След влизането на Италия във войната на страната на нацистка Германия и най-вече след нападението ѝ срещу Гърция, на Албания започва да се гледа като на място, откъдето биха могли да се причинят загуби на италианците. Всичките британски планове обаче за подтикване на албанците към въстание пропадат – не на последно място заради водената до този момент безпринципна политика.

3. Petrov, B. The Occupation of Albania of 1939 in the Light of Anglo-Italian Relations. – In: *Italy's Balkan Strategies (19th – 20th Century)*. Ed. by Vojislav Pavlović. Institute of Balkan Studies of the Serbian Academy of Sciences and Arts, Special Editions 123, Belgrade, 2014, 213-222. ISBN: 978-86-7179-082-6.

Окупацията на Албания от италианците е предшествана от поредица събития от общо европейска значимост. Завладяването на Чехословакия, извършена без знанието на Мусолини слага окончателен край на амбициите му за упражняване на някакво влияние в Централна Европа. Поради тази причина той и неговият външен министър (и зет) граф Галеацо Чано са решени да възстановят разклатения италиански престиж. Двамата разглеждат окупацията на Албания като първа удобна възможност за

съответна компенсация. В контекстна на цялостната си политика на умиротворяване, британското правителство на Чембърлейн възприема благосклонна линия на поведение спрямо агресивността на Мусолини, водено от убеждението, че Италия може да бъде откъсната от орбитата на Райха чрез подчертана снизходителност и отстъпки. Поради тази причина то се прави, че не забелязва флагрантното нарушение на международното право. В крайна сметка правителството на Великобритания, пренебрегвайки всички морални и юридически принципи, официално признава анексията на Албания.

4. Петров, Б. Беше ли легитимна партизанската война на Балканите през Втората световна война? – В: Централна Европа и Балканите, XIX – XX век. – Сборник в чест на професор Милчо Лалков. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2019, 275-288. ISBN: 978-954-07-4720-0.

Основният фокус на статията е насочен върху един като правило пренебрегван аспект от разгорялата се в годините на Втората световна война партизанска война в окупираните балкански държави. Става дума за нейната легитимност в светлината на действащото по това време военно и хуманитарно право. Колкото и странно да изглежда, този юридически казус се оказва доста дискуссионен и е предмет на рязко противоречащи си тълкувания. В статията се излагат основните противоположни тези, радващи се на дълъг живот и след годините на войната. Разнопосочността на мненията е обусловена от една страна от обстоятелството, че постановленията на тогавашните международни регулации са безвъзвратно остарели и трудно приложими, а от друга – от самия всеобхватен и жесток характер на войната, която не оставя незасегната нито една прослойка или група от населението.

5. Петров, Б. Колаборационистката идея за превръщането на Сърбия в селска държава през Втората световна война. – Балканистичен форум, 2020, № 1, 63-75. ISSN: 1310-3970.

Изследването се спира върху идеологията на сръбските колаборационисти през Втората световна война и техните възгледи за построяването на „Нова Сърбия“, която трябва да бъде инкорпорирана в нацистката „Нова Европа“. Най-общо казано те виждат бъдещето на Сърбия, колкото и странно да изглежда, в нейното славно минало. Това означава предварително отхвърляне на модернизацията и заплашителните външни влияния, които те смятат за пагубни и зловредни за сръбството. Колаборационистите възлагат своите надежди за възраждането на страната си на патриархалното село, което според тях, все още е съхранило изначалните си ценности и добродетели.

6. Петров, Б. Печалният завършек на новото славянско движение, 1947 – 1948. – История, 2021, № 3, 244-255. ISSN–0861-370.

В статията се разглежда продължилата само година и половина дейност на учредения в края на 1946 г. в Белград Общославянски комитет. Той е създаден с намерението да бъде централизиращ и ръководен орган на възроденото след 22 юни 1941 г. от Кремъл славянско движение. Появата на Комитета идва в момент на започналото влошаване на отношенията между партньорите от Антихитлеристката

коалиция и това обстоятелство неминуемо дава пряко отражение върху задачите, с които той е натоварен. След окончателното блоково разделение на Европа и разрива между Тито и Сталин съществуването на Общославянския комитет се лишава от смисъл, понеже политическата експлоатация на идеята за славянско единство вече не се вписва в новите реалности и това довежда до закриването му в средата на 1948 г.

7. Петров, Б. Славянският фактор във външната политика на отечественофронтовска България. – В: *България и Балканите през XX век: Външна политика и народна дипломация*. Състав. и науч. ред. Е. Калинова. София: УИ „Св. Климент Охридски, 2021, 178-190. ISBN: 978-954-07-5317-1.

Статията изследва инструментализацията на идеята за славянско единство за нуждите на българската външна политика в края на Втората световна война и първите следвоенни години. Флиртът със славянската карта на отечественофронтовското правителство е насочен не само към съветското държавно и партийно ръководство, но и към югославското, защото то си дава сметка, че Титова Югославия като победител във войната ще се радва на висок международен престиж, докато на България ѝ предстои подписването на мирен договор, чиито клаузи ще засегнат и въпроса за завзетите до есента на 1944 г. югославски територии. Накратко казано, българското правителство се стреми на всяка цена да извади страната от международната изолация, в която тя се е озовала след края на войната. След началото на Студената война обаче, и разрива между Тито и Сталин, употребената и изхабена славянска идея вече не е нужна на последния, а следователно и на българското правителство.

2. Petrov, B. The Neglected Ally: Zog of Albania in British Military Plans. - Etudes balkaniques, 2013, № 3-4, 38-58. ISSN - 0324-1645.